

<p>УХВАЛЕНО вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 3 від «12» червня 2020 року</p>		<p>Система управління якістю ХНПУ імені Г.С. Сковороди</p> <p>ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ</p> <p>Економічний розвиток</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО В.о. ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди Ю. Водичак</p> <p>від «12» червня 2020 р.</p>
--	---	--	--

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

(назва навчальної дисципліни)

рівня вищої освіти _____ Першого (бакалаврського)
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності _____ 051 Економіка
(код і назва спеціальності)

освітня програма _____ Економіка, управління та право
(шифр і назва)

Шифр за навчальним планом _____ ЦПП-1.30

Харків – 2020 рік

Розробники програми: І. Прокопенко доктор педагогічних наук, професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Рецензенти: Л. Радченко кандидат економічних наук, професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.Сковороди

О. Марченко доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету протокол № 10 від «10» червня 2020 року

Голова ради (В.О. Процевський)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено центром ліцензування, акредитації і контролю якості освіти

Директор (І. Єсьман)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Пояснювальна записка

Програма *обов'язкової* навчальної дисципліни *Економічний розвиток* складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки* спеціальності *051 Економіка*.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Економічний розвиток» є поглиблене вивчення теорій економічного розвитку та їх еволюції; методології і теорії побудови моделей й удосконалення механізмів економічного розвитку окремих країн і регіонів світу, України та її регіонів.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Економічний розвиток» є поглиблення знань про закономірності функціонування економічного розвитку, логіку та механізм переходу від однієї структури суспільства до іншої; розуміння місця і історичного значення сучасних економічних перетворень в загальноісторичному процесі економічного прогресу; формування навичок самостійного аналізу конкретної економічної ситуації та визначення можливостей і подальших перспектив економічного розвитку будь-якої країни світу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки та у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 12. Здатність свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань.

ФК 1. Здатність виявляти закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макrorівні.

ФК 2. Здатність використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ФК 3. Розуміння основних особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

ФК 5. Розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ФК 10. Навички використання сучасних джерел економічної, фінансової, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

ФК 11. Здатність використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень.

ФК 12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

ФК 15. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах у межах спеціальності.

Передумови вивчення дисципліни: Для успішного вивчення курсу «Економічний розвиток» студент попередньо повинен освоїти дисципліни «Політична економія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Міжнародна економіка».

Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмових результатів навчання**:

ПРН 2. Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем.

ПРН 3. Використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 4. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН 5. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН 7. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН 10. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН 12. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН 15. Розуміти та самостійно формувати зміст, структуру і висновки наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН 19. Демонструвати вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Економічний розвиток та його соціально-історичні типи

Тема 1.1. Економічний розвиток як економічна категорія та його соціально-історичні типи

Економічний розвиток як економічна категорія. Визначення категорії "розвиток" в економічних концепціях. Філософське визначення категорії "розвиток". Порівняльний аналіз категорії "розвиток" з категоріями: "прогрес", "еволюція", "модернізація" та "зростання". Сутність і принципи економічного розвитку. Характеристика основних груп факторів, що обумовлюють характер і динаміку економічного розвитку. Ринкові перетворення вашингтонського та поствашингтонського консенсусу. Класичні принципи економічного розвитку А. Сміта, Д. Рікардо та Дж. Ст. Мілля. Принципи економічного розвитку Г. Манківа. Соціально-історичні типи економічного розвитку. Відмежований розвиток, що спирається на динаміку внутрішнього ринку. Асоціативний експортно-орієнтований розвиток. Асоціативно-дисоціуючий (роз'єднувальний) розвиток. Дисоціуючий державно-капіталістичний розвиток. Дисоціуючий державно-соціалістичний розвиток. Запізнілий (відкладений) розвиток.

Тема 1.2. Еволюція основних моделей економічного розвитку

Кейнсіанські моделі зростання. Теорія "хибного кола злидення". Концепція переходу до самопідтримуючого зростання. Теорія "великого поштовху". Проста модель сукупного попиту з єдиною рівновагою. Модель з фабричною премією в заробітній платі. Динамічна модель інвестицій. Модель економічного зростання з двома дефіцитами. Неокласичні моделі розвитку. Модель з надмірною пропозицією праці У. Льюїса. Моделі дуалістичної економіки Дж. Фея та Г. Раніса. Інституціональні концепції становлення ринкової економіки. Інституціональні програми модернізації. "Азіатська драма" Г. Мюрдаля. Неоінституціональний підхід: "інший шлях" Е. де Сото. Дискусія про зовнішні фактори генезису ринкової економіки (внесок лівих радикалів). Підсумки аналізу закритої економіки. Відкрита економіка: неокласична теорія порівняльних переваг. Концепція нееквівалентного обміну А. Еммануеля. "Нагромадження в світовому масштабі" за С. Аміном. Світ – системний аналіз І. Валлерстайна. Нові моделі зростання (внесок людського капіталу). Модель Р. Солоу та спроби її застосування до країн, що розвиваються. Г. Манків, Д. Ромер, Д. Уейл: тестування моделі Р. Солоу. Розширення моделі Р. Солоу з обліком накопичення людського капіталу.

Модель Р. Лукаса. Модель Г. Манківа, Д. Ромера та Д. Уейла. Роль освіти в економічному зростанні. Порівняльний аналіз основних моделей економічного розвитку: примирення протиріч. Модель лінійних стадій розвитку (зростання). Теорія структурних перетворень. Теорія зовнішньої залежності. Неокласична модель вільного ринку. Теорія ендогенного зростання.

Тема 1.3. Політико-економічний підхід до аналізу економічного розвитку

Роль демократизації суспільства. Характеристика авторитарних та демократичних систем. Перехідні політичні системи. Президентські та парламентські системи. Розподіл влади: переваги децентралізації. Проблеми федералізму. Коаліційний проект У. Льюїса. Політична економія розвитку. Взаємодія уряду та ринку. Розвиток як свобода: концепція А. Сена. Роль політично активного електорату. Вплив соціального капіталу на економіку. Демократія та розвиток.

Тема 1.4. Теоретичні основи сталого економічного розвитку в умовах глобалізації

Сталий розвиток як новітня універсальна модель економічного розвитку та її концептуальна сутність. Принципи сталого розвитку. Складові сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку. Національні стратегії сталого розвитку. Основні аспекти економічної глобалізації. Основні етапи економічної глобалізації. Форми розвитку економічної глобалізації. Глобалізація як розвиток світогосподарських зв'язків. Глобалізація як розвиток міжнародних економічних організацій. Глобалізація як загострення глобальних проблем. Глобалізація і національне лідерство. Виклики глобальної конкурентоспроможності. Міжнародний регіоналізм глобальної економіки. Розмивання економічної потужності держав як наслідок трансформації конкурентних відношень. Міжнародна регіональна економіка як новий напрям економічної науки та її аспекти.

Тема 1.5. Аналіз впливу основних факторів виробництва на економічний розвиток

Ринок праці та розподіл доходів: проблема бідності. Урбанізація як форма поглиблення дуалізму. Нове розуміння дуалізму: модель внутрішньої імміграції М. Тодаро. Бідність як глобальна проблема. Критерії визначення бідності: світова та вітчизняна практика. Причини економічної маргіналізації світу. Міжнародні ініціативи з подолання бідності. Бідність у XXI ст.: прогноз та удосконалення механізмів її подолання. Ринок землі та аграрні реформи. Досвід аграрних реформ Індії в подоланні бідності. Роль реформ прав власності на землю в зростанні продуктивності праці в Західній Бенгалії (Індія). Роль людського капіталу в зростанні: навчання в процесі діяльності в моделі "мета – ресурс" Е. Фостера та М. Розенцвейга. Комплексний розвиток села. Агропромисловий комплекс XXI століття. Капітал та фінансовий ринок. Грошова система країн, що розвиваються. Моделі грошового ринку Р. Арнотта та Дж. Стігліца: з відсутністю неринкового страхування та з неринковим страхуванням. Досвід Гремінбанку (Бангладеш) у видачі мікрокредитів для боротьби з бідністю. Досвід банківських послуг для боротьби з бідністю в Індії. Новітні тенденції розвитку світових фінансів.

Тема 1.6. Основні стратегії економічного розвитку постсоціалістичних країн

Процеси транзитології постсоціалістичної економіки. Етапи демократичних ринкових перетворень та їх характеристика. Інноваційно-інвестиційна модель економічного розвитку. Економіка знань – основа інноваційно-інвестиційної моделі розвитку. Стратегічні пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку. Зовнішньоекономічні аспекти консолідації інноваційно-інвестиційного розвитку постсоціалістичних країн. Стратегії економічного розвитку постсоціалістичних країн у XXI ст. (на прикладах).

Модуль 2 Особливості сучасного економічного розвитку

Тема 2.1. Новітні тенденції економічного розвитку

Досвід Південної Кореї: роль держави в становленні сучасної економіки. Роль зовнішнього ринку в високих темпах зростання. Внесок людського капіталу в підвищенні економічного зростання. Національна стратегія сталого розвитку Південної Кореї в XXI ст. Досвід Китаю в економічному розвитку. Роль аграрних реформ у підвищенні економічного зростання в сільськогосподарському секторі. Вплив гендерних різниць на процес модернізації. Посилення регіональної нерівності руху робочої сили. Національна стратегія сталого розвитку Китаю в XXI ст.

Тема 2.2 Проблеми сталого економічного розвитку України

Національна стратегія України і проблеми сталого розвитку. Сучасні концепції сталого розвитку України. Європейська модель екосоціальної ринкової економіки і перспективи сталого розвитку України. Національна стратегія сталого розвитку України і реалізація глобальних цілей розвитку тисячоліття. Міжнародний регіоналізм і перспективи України. Вплив міжнародних чинників на місце України у світовому поділі праці. Пріоритети України у світовому господарстві. Співпраця України з міжнародними організаціями та союзами. Перспективні моделі розвитку української енергетики. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції України. Місце України в глобальному фінансовому середовищі. Формування іміджу України як позичальника.

3. Засоби діагностики успішності навчання

Тестування (письмове), опитування (усне, письмове), реферати, доповіді, розв'язання контрольних завдань.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання *залік*

5. Рекомендовані джерела

Базові

1. Карпінський Б.А. Макроекономіка: зростання і сталий розвиток навч. посіб. / Б.А. Карпінський, С.М. Божко, О.В. Карпінська. – К.:ВД «Професіонал», 2006. – 272 с.
2. Козак Ю.Г. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посіб. / Ю.Г. Козак, Ю.І. Єхануров, В.В. Ковалевський. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 354с.
3. Проданова Л.В. Економічне зростання й економічний розвиток: забезпечення сталості економічної системи: Монографія / Л.В. Проданова. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2011. – 400 с.
4. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середа, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.
5. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія та сучасність / А.С. Філіпенко. – К.: Знання, 2007. – 670 с.

Допоміжні

1. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. – К. : МАУП, 2005. – 492 с.
2. Економічні проблеми ХХІ століття: міжнародний та український виміри / за ред. С. І. Юрія, Є. В. Савельєва. – К. : Знання, 2007. – 595 с.
3. Карпінський Б. А. Макроекономіка: зростання і сталий розвиток : навч. посібн. / Б. А. Карпінський, С. М. Божко, О. В. Карпінська. – К. : ВД "Професіонал", 2006. – 272 с.
4. Козак Ю. Г. Міжнародні стратегії економічного розвитку : навч. посібн. / Ю. Г. Козак, Ю. І. Єхануров, В. В. Ковалевський. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 354 с.
5. Майер Дж. М. Основні проблеми економічного розвитку / Дж. М. Майер, Дж. Е. Раух, А. Філіпенко. – К. : Либідь, 2003. – 688 с.
6. Філіпенко А. С. Економічний розвиток сучасної цивілізації : навч. посібн. / А. С. Філіпенко. – 3-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання України, 2006. – 316 с.
7. Філіпенко А. С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку / А. С. Філіпенко. – К. : "Знання України", 2002. – 190 с.
8. Шевчук В.Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку / В.Я. Шевчук. – К.: Геопринт, 2006. – 200 с.

6. Додаткові ресурси

1. **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** – Офіційний сайт Верховної Ради України. На сайті містяться Конституція України, законодавство, законопроекти.
2. <http://www.president.gov.ua> – Офіційне інтернет-представництво Президента України.

3. <http://www.kmu.gov.ua> – Сайт Кабінету Міністрів України пропонує офіційну інформацію Уряду України, статистику.
4. <http://www.me.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства економіки України.
5. <http://www.minfin.gov.ua> – Сайт Міністерства фінансів України.
6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державний комітет статистики України
7. <http://www.bank.gov.ua> – Офіційний сайт Національного банку України.
8. <http://www.sts.gov.ua> – Сайт державної податкової адміністрації.
9. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
10. <http://radakmu.org.ua> – Сайт Ради підприємців України при КМУ.